

Eyðnast á triðja sinni?

80 ár

Í dag fyllir Arnold Kjarbech, á Sevmýri á Tvoroyri, 80 ár.

Arnold, sum hefur verið arbeiðsmaður, hefur alla sína tíð verið eldhugaður javnaðarmaður og fakfelagsmaður.

Hann kom uppi, tá javnaðarfelagið á Tvoroyri varð stovnað í 1925, og hann hefur verið limur síðani. Hann er ein av teimum mongu, sum í stillum hefur stuðlað hesa røslu, ið hefur fingið so stóra ávirkan á hetta samfelag, tí vanligu fólkinum at gagni.

Hann luttók í ymskum arbeiði. Hjá handlunum, hjá kommununi og í mong ár arbeiðdi hann í skervknúsanum. Tey mongu árinum sum formaður. Í skervknúsanum undir Akurgerði var hann til hann gavst í 70-unum.

Arnold er giftur við Rosu, sum er ættað úr Danmark. Hann er sevmýrisingur. Sonur Leydu og Palla Kjarbech, Nellie-Palla, sum var skipari.

Arnold er ikki maður við teimum mongu orðunum. Men ert tú komin í prátt við hann, er hann áhugaverður og minnið hefur hann gott.

Hann hefur fylgt væl við samfelagsgongdini og sigast kann, at hann vaks upp til mans saman við javnaðar- og arbeiðararøsluni her á landi, og henni hefur hann verið trúgvur imoti.

Góði Arnold! Hjartaliga tillukku við degnum. Vóni, at heilsan verður tær blið mong ár aftrat.

Á páskum fyrri fyra árum síðani høvdu Marner Lisberg og undirritaði eina samrøðu við Arnold, og aðrar eldri tvørámenntu tey tiltøk, sum arbeiðararøslan á Tvoroyri var farin undir. Um Javnaðarflokkinn og sjálvandi um slóðaran, Petur Mohr Dam, sala, sum Arnold hefur stóra virðing fyrri. Í samband við 80 ára dagin havi eg tikið nøkur brot úr hesi samrøðu.

jóhann

— Hetta flakavirki, sum arbeiðararnir og kvinnurnar hava sett á stovn, er tað triðja tiltakið. Tá hann, Eirikkur Jallur, leyp á Ormin Langa, vann hann ikki fyrrrenn á triðja sinni. Nú loypir Fólkaflokkurin á aftur. Fyri triðju ferð! Hvor so vinnur, er spurningurin.

Soleiðis tók Arnold Kjarbech til orða, tá vit høvdu sagt, hvørji orðini hjá okkum vóru — at fáa hann at greiða okkum frá onkrum av tí, hann mintist frá søguni hjá arbeiðararøsluni á Tvoroyri. Hann sipaði í hesum føri til onkra skiving, sum hevði verið í Dagblaðnum um tað mundið.

Men lat tað fara í hesum sambandi. Lat okkum fara aftur til seinru helvt í tjúgunum, sum Arnold greiðir soleiðis frá:

Partvist sjálvboðið arbeiði

Grundin til at farið varð undir Ísvirkið sum var fyrsta tiltakið, var ein roynd at fáa meira fyrri fiskin, fyrri at royna nakað nýtt og fyrri at skaffa fólki arbeiði, sum tá var farið at minka á Tvoroyri.

— Fleiri fundir vóru í Fylking um hvat skuldi gerast. Eg var ungur tá — um 20 ár — men var á teimum flestu fundunum og helt tað var heilt spennandi.

— Arbeiðu arbeiðsgevararnir, ella teir meira afhaldssinnaðu imoti ætlunini?

— Ja, ja, Føroya Tíðindini — teir konservativu høvdu yvirtikið tað tá — skrivaðu imoti. Men tað vóru eisini limir í Fylking, sum vóru imoti. Men meirilutin var fyrri at byggja eitt isvirki.

— Tá so farið varð at grava út fyrri virkinum,

forpliktaðu vit okkum at arbeiða nakrar dagar uttan løn, og farið varð igongd stutt eftir nýttár í 1926, haldi eg.

Avgjørt varð, at teir sum skuldu til fiskiskap, skuldi arbeiða fyrst, og so tóku teir, sum vóru heima við.

Albin Ákeson var formaður.

— Tað, sum varð grivið út, varð koyrt við vognum á skinnarum vestur í Súpannavikina. Men tað var ikki so nógv at grava, tí skjótt komu vit fram á hellu. Og so at skjóta og bora við hond. Tá komu grótmenn uppi.

— Eg haldi, at til sjálvan útgrevsturin var tað sjálbodnað nógv mikið. Tá sprongt varð, varð stillað upp, men hetta arbeiðið gjordu handverkarar. »Litlin«, Jógván Hansen, var formaður fyrri hesum arbeiðnum.

Tveir triðings-løn

— Arbeiðið tók langa tíð, og summarið eftir manglaði fólk og pengar. Eg minnst ein sunnudag, Poul Øster, Poul Hjá Johan á Gørdum, og eg gingi ein túr inni á Tvoroyri, har vit mottu Damm-inum. Hann spurdi Poul, ið var stivur í føroyskum um eitt ella annað. Tá teir vórðu lidnir, fregnaðist hann, um eg hevði nakað arbeiði. Eg svaraði sum var, at einki var at gera. Og spurdi hann meg tá, um eg vildi fara oman at

arbeiða fyrri tveir triðingar í løn.

— Hvi ikki tað, hugsaði eg við mær sjálvum, betri var at fáa tveir triðingar í løn enn einki at fáa. Eg fór, og var fyrri summarið. So vitt eg minnst vóru vit einir 12-14 sum arbeiðu fyrri tveir triðingar.

Eg minnst, at Dam sat hvitklæddur á kvistinum og útbetalti lønina.

— Var Dam stjóri?

— Hetta var tá virkið var í gerð, so har var eingin stjóri og hann fekk ikki eitt reytt oyra fyrri alt hetta her...

— Hvussu gekk at fáa fólk at arbeiða sjálvboðið?

— Eg haldi ikki, at tað var so galið. Ein maður, Palli Wang, sum hevði ein handil, helt eftirlit við tí, so tað gekk reiduligt fyrri seg.

— Men hvussu við teimum, sum vóru imoti?

— Eingin bardón — antin arbeiða ella strikast... Eg arbeiði so har alt summarið og fekst mest við at stoypa skilárúmini og botnin. Uppi á vóru tveir mans, Kristian Hoegaard og Andreas Hjá Jaspuri, og so kom hann, danskarin, sum skuldi seta maskinurnar upp. Teir arbeiðdu so saman við honum — eisini fyrri tveir triðingar.

— Men tá tað kom til at leggja takið á, noktaðu timburmenninir at arbeiða fyrri triðingsløn, og tað var eitt sindur av roki

um hetta, men teir fingi so fulla løn.

Vakti ans

Arnold greiðir frá, at togast var nakað um, hvat slag av frystiútbúnaði skuldi útvegast. Tað endaði við, at tað var útgerð við sonevnda Ottosen-frystiútbúnaðinum.

Um fiskin sigur hann, at fiskurin var bert skorin øðrumegin uggan. Fiskurin var heldur ikki avhøvaður.

— Minnst meg rætt, var prisurin betri tá høvðið var við. Eg minnst, at sunnanmenn — hovbingar, porkenningar og vágbingar — komu av Munkagrundinum, Sunnan Stein teir rópa, norð at avreiða.

— Fiskurin varð lagdur í netkurvar og síðan niður í eitt betong-kar við íslaka. So tá fiskurin hevði verið nógv leingi niðri — og var glasaður — varð hann hivaður uppúraftur og fór síðan eftir flutningsbondum til kólrúmini.

Alvaratos tit — eyguni vóru so klár í hondum sum um hann var livandi, sum var hann nýdrigin. Ja, ja, nógv fólk komu oman — frúrnar eisini — at siggja henda pena fiskin.

— Hvor figgjaði?

— Tað var statsløn, og so læt Fylking teir pengarnar, felagið átti. Hetta var jú eftir at Stauning var komin til í 24, so kontaktin var í lagi.

Tiknir framum

— Tá Ísvirkið var liðugt, fingi tit so arbeiði har?

— Summir, men arbeiði var ikki til allar. Eg minnst at nakrir, sum arbeiðdi hjá Mortensen, flentu at okkum: »Arbeiða fyrri tveir-triðings-løn, tykkara bittu hundar.« Men tað løgdu vit onki í. Men so lögdi kann tað vera. Fleiri av teimum fingi arbeiði í Ísvirkinum. Teir vórðu tiknir framum okkum aðrar.

— Var tað nógv brúkt móti arbeiðararøsluni og javnaðarmonnum, at Ísvirkið fór á heysin?

— Tað kunnu tit ætla... og AT bleiv brúkt... ja, tað verður brúkt enn. Men sjálvt um Ísvirkið var farið, sat Dam ikki hendur í favn, men fór aftur at stríðast fyrri at bjarga Ísvirkinum. Hann hevði samráðingar í Danmark, og tað endaði við, at semja varð gjord um, at virkið skuldi leigast í 25 ár, minnst eg rætt og ikki seljast. Herluf Thomsen leigaði tað, og eftir teimum 25 árunum skuldi tað so fella til kommununa, og tað gjordi tað so.

Hetta var í 50-unum, og eitt sóknarstýri, sum fekk borgarligan meiriluta, tí ein, sum var valdur á javnaðarlistanum, fór fyrimur, seldi tað til A/S N.J. Mortensen.

— Men hvussu tók sóknarstýrið, sum sat tá í 20-unum upprunaliga imoti

Rosa og Arnold utanfyri húsini úti á Sevmýru eina góðveðursløtu